

عبّاس حرّی، چهره‌ای که طومار زندگی‌اش همواره باز است

محمّد رامین نادری

عبّاس حرّی، دانشور و فناور اندیشه‌مند، ۱۵ اسفند ۱۳۱۵ در مشهد متولّد شد. پدرش روحانی بود و او در خانواده‌ای مذهبی پرورش یافت. او از تبار شیخ حرّ عاملی معروف به صاحبِ وسائل (۱۰۳۳-۱۱۰۴) بود که در زمان سلطنت سلمان اوّل صفوی (۱۰۷۷-۱۱۰۵) از لبنان به ایران مهاجرت کرد. وی، به واسطه پدر، با جامعه روحانیّت حشر و نشر داشت و از این راه با علوم اسلامی آشنا شد.

حرّی، پس از طیّ تحصیلاتِ دو ساله دانشسرای تربیت معلّم در مشهد، به خدمت آموزش و پرورش درآمد و، در سال ۱۳۳۵، مأمور خدمت آموزشی در یکی از روستاهای اطراف کاشمر شد. او جمعاً هجده سال به معلّمی در مقطع دبستان و دبیرستان اشتغال داشت و، در این مدّت، به اخذ دیپلم کامل متوسطه و مدرک لیسانس در رشته زبان و ادبیّات انگلیسی (۱۳۴۵-۱۳۴۹) از دانشگاه فردوسی مشهد نایل شد. وی دوره کارشناسی ارشد را در رشته کتابداری دانشگاه تهران (۱۳۵۰) گذراند و، به نسل دوم جامعه کتابداری پیوست. به سال ۱۳۵۳، در خدمت دانشگاه تهران، تدریس کتابداری را آغاز کرد. در همان اوان، به دعوت استاد مهدی محقق، که، در دوران تحصیلات دانشگاهی حرّی، از دانش و مهارت او در فنّ کتابداری و کتاب‌شناسی آگاه شده بود، به خدمت بنیاد دایرة‌المعارف اسلامی

درآمد و در برنامه‌ریزی و طراحي علمي دانشنامه جهان اسلام سهيم شد. حرّی، طیّ مأموریت دانشگاهی یک ساله خود که به ایالات متّحده آمریکا اعزام شده بود، پذیرش تحصیل در دوره دکتری دانشگاه Case Western Reserve را دریافت کرد و، مدت چهارده ماه، قسمتی از آن دوره را گذراند. سپس، در سال ۱۳۵۸، دوباره به آمریکا سفر کرد و در سال ۱۳۶۰ به اخذ مدرک دکتری نایل شد و به ایران بازگشت. حرّی، از آن پس، در سمت‌های متعدّد به خدمات علمی خود ادامه داد. وی، در سال ۱۳۶۷، پس از بیست و پنج سال همکاری با شورای کتاب کودک در تهیه و نشر فرهنگنامه کودکان و نوجوانان، مباشر آن شد. او، در سال ۱۳۷۸، به سمت مدیر گروه کتابداری دانشگاه تهران منصوب گردید. از سال ۱۳۷۶ تا سال ۱۳۸۰، در کتابخانه ملی، به عنوان معاون پژوهشی، خدمت کرد؛ و، در دوران ریاست جمهوری سید محمد خاتمی (۱۳۷۶-۱۳۸۴)، در مقام مشاور اطلاع‌رسانی رئیس‌جمهور، با ایشان همکاری داشت. حرّی از سال‌های آغازین دهه ۱۳۶۰، اندیشه نظام ملّی اطلاع‌رسانی را در سر می‌پروراند و، در سال ۱۳۷۳، با حمایت خاتمی، «طرح نظام ملّی اطلاع‌رسانی کشور» را تدوین کرد و به اجرا گذاشت. سرپرستی دایرة‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی (۱۳۷۴-۱۳۸۰) نیز از مشاغل حرفه‌ای ثمربخش او بود. سردبیری مجله‌های متعدّد، عضویت در نهادها و انجمن‌ها و بنیادها، عضویت در کمیسیون ملّی یونسکو از جمله دیگر مشاغل حرّی بود.

از حرّی بیش از صد و پنجاه مقاله در نشریات و مجموعه سخنرانی‌های همایش‌ها و چهارده اثر تألیفی و ترجمه‌ای همچنین صد و شصت مقاله ترجمه‌ای در دانشنامه جهان اسلام به جای مانده است. وی سردبیری چند مجله تخصصی و اطلاع‌رسانی و سرپرستاری دایرة‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی را بر عهده داشته و در آماده‌سازی فرهنگنامه کودکان و نوجوانان سهيم بوده است. بنیان‌گذاری فصلنامه اطلاع‌شناسی، دگرگونی برخی روش‌های تدریس، بازنگری در برنامه‌ها و سرفصل‌های درسی و شیوه ارتباط با دانشجویان، تغییر رویکرد آموزشی گروه کتابداری دانشگاه تهران ناظر به تأکید بر مراجعه‌کننده، تغییر رویکرد موضوعی پایان‌نامه‌ها از تهیه متون ابزاری مانند کتاب‌شناسی به پیمایش در کیفیت خدمت کتابخانه، کمک به دایر شدن مقطع تحصیلی

کارشناسی ارشد در رشته کتابداری، همچنین زمینه‌سازی برای تشکیل نظام ملی اطلاع‌رسانی در کارنامه نوآوری‌های حرّی درج شده است. حرّی در زمینه‌های نظری و پرورش نظریه‌های نو و انتقال دیدگاه‌های نو به قلمرو علم اطلاعات نیز پیشرو بود.

حرّی را پژوهشگری میان رشته‌ای می‌توان قلمداد کرد. وی، از نظر اخلاقی و طرز رفتار و کیفیت ارتباط با دانشجویان نیز، نمونه بود. محبوبیت او نزد همکاران و شاگردانش گواه صحت این قول است. حرّی مسئولیت‌پذیر، راهنما، سلیم‌النفس، و وارسته بود. او از معدود استادانی بود که بی‌تکلف و باعلاقه، دعوت کتابداران را در شهرستان‌ها می‌پذیرفت و، در مجامع دانشگاهی، به ایراد سخنرانی‌های علمی یا برگزاری کارگاه‌های آموزشی مبادرت می‌کرد. وی معتقد بود که دانش در صورتی به پیش خواهد رفت که جوانان و دانشجویان بر پیشکسوتان و استادان خود پیشی گیرند. با توجه به مجموع این فضایل و محاسن علمی و اخلاقی، حرّی شایستگی آن یافت که یکی از مفاخر ملی، معرفی شد و خوشبختانه جامعه علمی قدر او را شناخت چنانکه وی در سال ۱۳۸۵ از جمله شخصیت‌های ممتازی بود که چهره ماندگار شناخته شد.

روز شنبه ۷ اردیبهشت ۱۳۹۲، پس از دوره ممتد بیماری، قلب عبّاس حرّی در هفتاد و هفت سالگی از تپیدن باز ایستاد اما طومار حیات معنوی اش بسته نشد. آثار ارزشمندی از او به جا ماند و شاگردانش، با الهام گرفتن از او به حیث سرمشق علمی و اخلاقی، در حوزه پژوهشی و تدریس دانشگاهی منشأ خدمات ثمربخشی هستند.

درباره احوال و آثار حرّی دو کتاب در دسترس علاقه‌مندان است:

زندگی‌نامه و خدمات علمی و فرهنگی دکتر عبّاس حرّی استاد ممتاز کتابداری و اطلاع‌رسانی، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، تهران ۱۳۸۵.

دکتر عبّاس حرّی استاد برجسته کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، اناهیده، تهران ۱۳۸۴.

وقتی عزیز بی‌دیاری باقی می‌شتابد، مردم می‌گویند: طومار زندگی اش بسته شد. این جمله درباره انسان‌های بزرگ و تأثیرگذار صدق نمی‌کند. طومار زندگی حرّی همواره باز است.

نام و یادش زنده و روانش آرام باد.

